

Ed.

74. Frumvarp til laga

[69. mál]

um Lífeyrissjóð barnakennara.

(Lagt fyrir Alþingi á 84. löggjafarþingi, 1963.)

1. gr.

Lífeyrissjóður barnakennara starfar með því markmiði og skipulagi, sem segir í lögum þessum.

2. gr.

Sjóðfélagar eru þeir nefndir í lögum þessum, er skylt er að greiða iðgjöld í sjóðinn og rétt eiga á lífeyri úr honum.

3. gr.

Sjóðfélagar eru allir barnakennarar og námsstjórar barnafræðslustigsins, sem taka fóst laun samkvæmt launakerfi ríkisstarfsmanna og skipaðir eru, settir eða ráðnir til ekki skemmri tíma en eins árs eða með minnst þriggja mánaða upp-

sagnarfresti, enda sé það starf þeirra aðalstarf og hlutaðeigandi taki ekki minna en hálf þau laun, er slíku starfi fylgja fyrir fullan vinnutíma.

4. gr.

Stjórn sjóðsins skal skipuð þremur mönnum. Skal einn þeirra tilnefndur af hæstarétti, og er hann formaður stjórnarinnar. Annar skal skipaður af fjármálaráðherra, en hinn þriðji kosinn af sjóðfélögum eða félagsskap þeirra, svo sem nánar verður ákveðið í reglugerð sjóðsins.

Skipunar- og kjörtími stjórnarmanna er þrjú ár.

5. gr.

Tryggingastofnun ríkisins annast reikningshald og daglega afgreiðslu sjóðsins fyrir þóknun eftir samkomulagi hennar og stjórnar sjóðsins.

Reikningsár sjóðsins er almanaksárið. Reikningar sjóðsins skulu endurskoðaðir af ríkisendurskoðuninni án sérstakrar þóknunar.

6. gr.

Stjórn sjóðsins skal sjá um ávöxtun fjár hans. Skal ávaxta sjóðinn í tryggum verðbréfum, svo sem ríkisskuldabréfum eða öðrum bréfum með ríkisábyrgð, skuldabréfum bæjar- og sveitarfélaga, vaxtabréfum veðdeildar Landsbankans eða Búnaðarbankans, jarðræktarbréfum, skuldabréfum, tryggðum með fyrsta veðrétti í fasteignum samkvæmt því, sem nánar verður ákveðið í reglugerð, eða með öðrum álíka tryggilegum hætti.

Ráðherra getur kveðið nánar á um útlán sjóðsins með reglugerð, þar á meðal sett fyrir mæli um lánveitingar til íbúðarhúsabygginga fyrir sjóðfélaga.

7. gr.

Stjórn sjóðsins skal hið fimmta hvert ár láta tryggingafræðing rannsaka fjárhag sjóðsins. Þyki honum rannsókn sín leiða í ljós, að fjárhagsgrundvöllur sjóðsins sé ótryggur, skal hann gera tillögur til stjórnar sjóðsins um aðgerðir til að efla sjóðinn. Sýni rannsóknin hins vegar, að fjárhagur sjóðsins sé svo góður, að iðgjöld mætti lækka, skal hann athuga vandlega, hversu mikil sú lækkun mætti vera, og gera tillögur sínar um það til sjóðstjórnarinnar. Sjóðstjórnin má aldrei lækka iðgjöld meira en tryggingafræðingur hefur lagt til, að gert yrði.

8. gr.

Iðgjöld sjóðfélaga skulu eigi vera lægri en $2\frac{1}{4}\%$ og eigi hærri en $4\frac{1}{4}\%$ af launum þeirra. Ráðherra skiptir starfandi sjóðfélögum í flokka eftir upphæð launa. Skiptingin í launaflokka skal gerð þannig, að iðgjald til sjóðsins og iðgjald til almannatrygginga fyrir ógiftan karlmann sé samanlagt sem næst 6% — sex hundruðustu — af launum í öllum flokkum. Skal flokkaskipting þessi vera hin sama og fyrir aðra starfsmenn ríkisins, sbr. 1. mgr. 10. gr. laga nr. 29/1963. Launagreiðanda ber að halda iðgjöldum eftir af launum sjóðfélaga og greiða þau til sjóðsins innan tveggja vikna frá útborgun launanna.

Sjóðfélagar bera eigi ábyrgð á skuldbindingum sjóðsins nema með iðgjöldum sínum.

Launagreiðendur greiði fyrst um sinn í iðgjöld til sjóðsins 6% af launum þeim, er sjóðfélagi tekur hjá þeim, og skal greiða þau til sjóðsins samtímis iðgjöldum sjóðfélaga.

Þegar sjóðfélagi hefur greitt iðgjöld til sjóðsins í 30 ár, falla iðgjaldagreiðslur hans niður svo og iðgjaldagreiðslur launagreiðanda hans vegna.

Launþegi, sem yngri er en 20 ára, greiðir eigi iðgjöld til sjóðsins, enda öðlast hann eigi réttindi sjóðfélaga fyrr en hann hefur náð nefndum aldri.

9. gr.

Sjóðurinn greiðir sjóðfélögum ellilífeyri og örorkulífeyri og eftirlátnum maka þeirra og börnum lífeyri samkvæmt ákvæðum þeim, sem hér fara á eftir.

10. gr.

Hver sjóðfélagi, er greitt hefur iðgjöld til sjóðsins í 5 ár eða lengur og er orðinn fullra 65 ára að aldri, á rétt á árlegum ellilífeyri úr sjóðnum.

Þeir, sem gerðust sjóðfélagar, áður en lög nr. 35 14. maí 1955 tóku gildi, halda rétti þeim, er lög nr. 102 30. des. 1943, 10. gr., veittu þeim til að krefjast greiðslu ellilífeyris úr sjóðnum, er samanlagður aldur þeirra og þjónustutími nemur 95 árum, enda hafi þeir fullnægt þeim skilyrðum, sem þeirri reglu fylgdu samkvæmt eldri lögum, þar á meðal um greiðslu iðgjalda í lífeyrissjóðinn, unz greindu tíma-marki er náð.

Upphæð ellilífeyris er hundraðshluti af launum þeim, er á hverjum tíma fylgja starfi því, sem sjóðfélaginn gegndi síðast. Hundraðshluti þessi fer eftir iðgjaldagreiðslutíma og launaflokki samkvæmt 1. málsgrein 8. greinar. Hann er 1.6% fyrir hvert ár, ef sjóðfélaginn hefur greitt 2¼% af launum sínum í iðgjald til sjóðsins, en hækkar um 0.02% fyrir hvert 0.1%, sem sjóðfélaginn hefur greitt umfram 2¼% af launum í iðgjald og getur hæst orðið 2% af launum fyrir hvert ár, ef sjóðfélaginn hefur greitt 4¼% iðgjald. Fyrir hvert starfsár, eftir að iðgjaldagreiðslu lýkur og þar til sjóðfélaginn öðlast rétt til að láta af störfum og fá ellilífeyri, bætist við 1% af launum í öllum flokkum, en 2% fyrir hvert starfsár eftir að iðgjaldagreiðslu er lokið og hann hefur öðlast rétt til að fá ellilífeyri.

Heimilt er stjórn sjóðsins að greiða ellilífeyrisþegum á aldrinum 65 til 67 ára uppbót á lífeyri allt að einstaklingslífeyri almannatrygginga. Það er skilyrði fyrir slíkri uppbót, að sjóðfélaginn sé ekki lengur fullfær um að gegna starfi sínu. Til sönnunar því ber viðkomanda að leggja fram umsögn yfirmanns síns um starfs-hæfnina og vottorð tryggingayfirlæknis um heilsufar.

11. gr.

Hver sjóðfélagi, sem ófær verður til að gegna því starfi, sem hann hefur gegnt þangað til, og eigi á kost á öðru jafngóðu starfi við hans hæfi hjá stofnun þeirri, er hann hefur unnið hjá, eða annarri stofnun, sem tryggir starfsfók sitt í sjóðnum, eða missir einhvern hluta af launum sínum sökum slíkrar örorku, á rétt á örorkulífeyri, ef tryggingayfirlæknir í samráði við landlækni metur örorkuna meiri en 10%. Örorkumat þetta skal aðallega miðað við vanhæfni sjóðfélaga til að gegna starfi því, er hann hefur gegnt að undanfögnu.

Hámark örorkulífeyris miðast við áunninn lífeyrisrétt samkvæmt 10. gr. að viðbættum einstaklingslífeyri almannatrygginga. Ef rekja má aðalorsök örorkunnar til starfs í þágu stöðu þeirrar, sem öryrkinn gegndi, skal þó reikna áunninn lífeyrisrétt eins og sjóðfélaginn hefði gegnt stöðu sinni til 65 ára aldurs. Áunnin lífeyrisréttindi skulu reiknast af launum í því starfi sem sjóðfélaginn gegndi síðast, eins og þau eru á hverjum tíma.

Sé örorka sjóðfélagans á milli 10% og 50%, er örorkulífeyrir hans sami hundraðshluti af hámarksörorkulífeyri eins og örorkan er metin. Sé örorkan metin 50% til 75%, er örorkulífeyririnn 50% af hámarkinu að viðbættum 2% af því fyrir hvert 1%, sem örorkan er metin umfram 50%. Sé örorkan metin 75% eða meiri, greiðist hámarksörorkulífeyrir að frádregnum örorkulífeyri almannatrygginga. Þegar öryrki, sem metinn er undir 75%, nær 65 ára aldri, fær hann greiddan ellilífeyri samkvæmt ákvæðum 10. gr. Frá sama tíma fellur niður örorkulífeyrir hans. Þó skal hann halda til 67 ára aldurs þeim hluta hans, sem miðaður er við lífeyri almannatrygginga.

Skýlt er öryrkja, sem sækir um örorkulífeyri úr sjóðnum eða nýtur hans, að

láta stjórn sjóðsins í té allar þær upplýsingar um heilsufar sitt, sem nauðsynlegar eru til að dæma um rétt hans til örorkulífeyris.

Stjórn sjóðsins er heimilt að lækka eða fella niður örorkulífeyri þeirra öryrkja, sem fá starfsorku sína aftur að nokkru eða öllu leyti.

Sömuleiðis ber stjórn sjóðsins að hækka örorkulífeyrinn, ef örorkan vex til muna og án sjálfskaparvita frá því, sem hún var metin við fyrri ákvarðanir, enda hafi öryrkinn á þeim tíma, sem örorkan óx, ekki verið í þjónustu annarra en þeirra aðila, sem tryggja starfsfólk sitt í sjóðnum.

12. gr.

Nú andast sjóðfélagi og lætur hann eftir sig maka á lífi, og á þá hinn eftirlifandi maki rétt til lífeyris úr sjóðnum.

Upphæð makalífeyris ákvarðast þannig, að samanlagður makalífeyrir úr sjóðnum og maka- eða ellilífeyrir, sem makinn kann að eiga rétt á frá almannatryggingunum, er hundraðshluti af launum þeim, er á hverjum tíma fylgja starfi því, er hinn látni gegndi síðast. Ef starfstími sjóðfélagans hefur verið 30 ár eða skemmri, er hundraðshluti þessi 20% af greiddum launum að viðbættu 1% fyrir hvert iðgjaldagreiðsluár. Fyrir hvert ár, sem hinn látni hafði starfað eftir að iðgjaldagreiðslu lauk, en áður en hann öðlaðist rétt til ellilífeyris, hækkar makalífeyririnn um ½% af launum, en um 1% fyrir hvert starfsár eftir að iðgjaldagreiðslu var lokið og hann öðlaðist rétt til að taka ellilífeyri.

Sé makalífeyrir samkvæmt næstu málsgrein hér á undan lægri en tvöfaldur einstaklingslífeyrir almannatrygginganna, skal greiða úr sjóðnum þeim makalífeyrisþegum, sem rétt eiga á maka- eða ellilífeyri frá almannatryggingunum, það sem á vantar að samanlagður lífeyrir þeirra nái tvöföldum einstaklingslífeyri almannatrygginganna. Þó skal greiðsla sjóðsins aldrei fara fram úr hundraðshlutum þeim, sem nefndir eru í 2. málsgrein þessarar greinar.

Nú hefur sjóðfélagi gengið í hjónaband, eftir að hann var orðinn 60 ára, eða á þeim tíma er hann naut lífeyris úr sjóðnum eða hann var lagztur banaleguna, og úrskurðar þá stjórn sjóðsins, hvort eftirlifandi maki hans skuli njóta lífeyris úr sjóðnum eða eigi.

Réttur til lífeyris samkvæmt þessari grein fellur niður, ef hinn eftirlifandi maki gengur í hjónaband að nýju, en kemur aftur í gildi, sé hinu síðara hjónabandi slitið, enda veiti hið síðara hjónaband eigi rétt til lífeyris úr sjóðnum. Veiti síðara hjónabandið einnig rétt til lífeyris, má eftirlifandi maki velja um, hvort hann tekur lífeyri eftir fyrri eða síðari makann.

Þegar sjóðfélagi deyr, sem verið hefur tvígiftur, og lætur eftir sig tvo maka á lífi, skiptist makalífeyririnn milli þeirra, í beinu hlutfalli við þann tíma, sem hvor þeirra hefur verið giftur hinum látna sjóðfélaga á þeim tíma, er hann ávann sér lífeyrisréttindi og/eða naut lífeyris úr sjóðnum. Ef annar hinna eftirlifandi maka giftist að nýju, fellur allur lífeyririnn til hins, en skiptist aftur, sé því hjónabandi slitið, enda veiti síðara hjónabandið ekki rétt til lífeyris úr sjóðnum, eða öðrum hliðstæðum sjóði. Hliðstæð regla gildir, séu réttahafar makalífeyris fleiri en tveir.

13. gr.

Nú frestar sjóðfélagi að taka ellilífeyri og tekur jafnframt við öðru starfi hjá stofnun, er veitir aðgang að sjóðnum, lægra launuðu en því, er hann gegndi áður, og skal þá reikna lífeyri eftir því starfinu, sem hærra var launað.

Sama regla gildir, þegar sjóðfélagi verður af heilsufarsástæðum að láta af stöðu sinni, en tekur við öðru léttara og lægra launuðu starfi, er veitir aðgang að sjóðnum. Þegar svo stendur á sem í þessari málsgrein ræðir um, er sjóðfélaga heimilt að kaupa sér réttindi í sjóðnum fyrir þann tíma, sem úr hefur fallið. Stjórn sjóðsins getur krafizt vottorðs tryggingayfirlæknis til sönnunar því, að sjóðfélaginn verði að láta af stöðu sinni vegna heilsubrests.

Nú hefur kennari áður gegnt skólastjórastarfi það lengi, að það hefði gefið hámarkslaun í viðkomandi launaflokki á þeim tíma, er hann lætur af störfum, og skal þá taka tillit til þess við ákvörðun lífeyris samkvæmt 10., 11. og 12. gr. Laun þau, sem lífeyrir reiknast af í þessum tilfellum, skulu ákveðin að hluta eftir þeim launum, er á hverjum tíma fylgja kennarastarfinu og að hluta eftir þeim launum, er á hverjum tíma fylgja skólastjórastarfinu. Skiptingin skal gerð í beinu hlutfalli við þann tíma, er hann gegndi hvoru starfinu um sig.

14. gr.

Börn eða kjörbörn, sem sjóðfélagi lætur eftir sig, er hann andast, og yngri eru en 18 ára, skulu fá árlegan lífeyri úr sjóðnum, þar til þau eru fullra 18 ára að aldri, enda hafi hinn látni séð um framfærslu þeirra að nokkru eða öllu leyti. Sama gildir um börn eða kjörbörn, er sá maður lætur eftir sig, er naut elli- eða örorkulífeyris úr sjóðnum, er hann andaðist.

Ef barnið á foreldri eða kjörforeldri á lífi, er sér um framfærslu þess, er samanlagður lífeyrir þess frá almannatryggingum og úr þessum sjóði 50% hærrí en barnalífeyrir almannatrygginga. Að öðrum kosti er lífeyririnn tvöfaldur barnalífeyrir almannatrygginga.

Sama rétt öðlast börn og kjörbörn þeirra sjóðfélaga, er njóta elli- eða örorkulífeyris úr sjóðnum, þó svo, að barnalífeyrir úr þessum sjóði til barna eða kjörbarna örorkulífeyrisþega skal vera jafnmargir hundradshlutar af fullum barnalífeyri eins og örorkulífeyrir hans er margir hundradshlutar af hámarksörorkulífeyri.

Fósturbörn, er sjóðfélagi hefur framfært að mestu eða öllu leyti, njóta sama réttar og börnum og kjörbörnum er veittur hér að framan.

15. gr.

Nú lætur sjóðfélagi í lifanda lífi og af öðrum ástæðum en elli eða örorku af stöðu þeirri, er veitti honum aðgang að sjóðnum, og á hann þá rétt á að fá endurgreidd með vöxtum iðgjöld þau, er hann hefur greitt í sjóðinn. Stjórn sjóðsins ákveður vextina með hliðsjón af ávöxtun sjóðsins. Hafi hann verið sjóðfélagi í 5 ár, er hann lætur af stöðunni, getur hann með samþykki sjóðstjórnarinnar valið um, hvort hann fær iðgjöld sín endurgreidd eða hann lætur þau standa inni í sjóðnum. Velji hann síðari kostinn, fellur niður réttur hans og skylda til að greiða framvegis iðgjöld til sjóðsins og réttur hans til örorkulífeyris. Ellilífeyrir hans og lífeyrir eftirlátins maka, sbr. 10. og 12. gr., miðast þá við starfstíma hans og laun þau, er hann hafði, er hann lét af stöðu þeirri, er veitti aðgang að sjóðnum, en tekur sömu breytingum og lífeyrir annarra, eftir að taka lífeyris hefst. Hafi hann gegnt stöðunni skemur en 30 ár, skal lífeyrir barna hans ákveðinn þannig, að full upphæð samkvæmt 14. gr. skal margfölduð með hlutfallinu á milli þess ellilífeyris, sem hann hefur öðlast rétt til, og þess ellilífeyris, sem hann hefði öðlast rétt til, ef hann hefði gegnt starfinu í 30 ár.

Sé staða eða starfi sjóðfélaga lagður niður, á hann rétt á að vera áfram í sjóðnum og greiða iðgjöld, sem miðuð séu við laun í þeim launaflokki, er staða hans var í, er hún var lögð niður. Nýtur hann þá sömu réttinda úr sjóðnum sem hann hefði gegnt starfi sínu áfram.

16. gr.

Þeir, sem keypt hafa sér og ekkjum sínum lífeyri samkvæmt lögum nr. 33 27. júní 1921, öðlast réttindi eftir lögum þessum, enda greiði þeir iðgjöld sín samkvæmt ákvæðum þeirra frá þeim tíma, er þau öðlast gildi.

17. gr.

Nú flyzt starfsmaður, er verið hefur í lífeyrissjóði barnakennara, í starf, sem veitir aðgang að öðrum lífeyrissjóði, sem stofnaður er með lögum, og má þá endurgreiða með vöxtum öll iðgjöld, sem greidd hafa verið í sjóðinn hans vegna. Það

er skilyrði fyrir þessari endurgreiðslu, að hún gangi til kaupa á lífeyrisréttindum fyrir viðkomandi mann í þeim sjóði, er hann flyzt til. Þó má aldrei endurgreiða hærri upphæð en þarf til þess að kaupa réttindi í hinum nýja sjóði, er svari til þess starfstíma, er sjóðfélaginn hafði öðlazzt.

Sjóðstjórninni er heimilt að nota sömu endurgreiðslureglu, þegar sjóðfélagi flyzt í annan sjóð, sem viðurkenndur er af fjármálaráðuneytinu, eða kaupir sér lífeyri hjá tryggingarfélagi eða stofnun, sem starfar eftir reglum, er fjármálaráðuneytið samþykkir, enda gildi þar sömu reglur um endurkaup og greiðslu lífeyris eins og ákveðnar eru í þessum lögum.

Á tilsvarendi hátt er sjóðstjórninni heimilt, að fengnu samþykki fjármálaráðherra, að veita viðtöku, vegna manns, er gerist sjóðfélagi í þessum sjóði, fé því, er kann að vera endurgreitt hans vegna úr sjóði, tryggingarfélagi eða stofnun, sem að framan greinir, og veita honum réttindi í samræmi við það.

Einnig getur stjórnin, þegar sérstaklega stendur á, og með samþykki fjármálaráðherra, heimilað réttindakaup aftur í tímann, þó að ekki sé um að ræða yfirfærslu á réttindum annars staðar frá. Það skal meðal annars sett sem skilyrði fyrir slíkum réttindakaupum, að mælt sé með þeim af fræðslumálastjóra, að gengið sé frá réttindakaupunum innan árs frá því kennarinn var ráðinn og að hann sé eldri en 35 ára, þegar hann öðlast aðgang að sjóðnum.

Hafi kennari, sem gerist sjóðfélagi, áður stundað barnakennslu sem forfallakennari eða stundakennari, er honum heimilt, að fengnum meðmælum fræðslumálastjóra, að kaupa sér réttindi í sjóðnum fyrir þann tíma, enda hafi starfið verið að minnsta kosti helmingur af fullu kennarastarfi við hlutaðeigandi skóla. Stjórn sjóðsins ákveður, eftir tillögum tryggingafræðings hans, upphæð þá, er greiða skal fyrir réttindi þessi, eftir því, sem nánar verður ákveðið í reglugerð sjóðsins.

18. gr.

Ríkissjóður ábyrgist greiðslu lífeyris samkvæmt lögum þessum, og greiðist hann með $\frac{1}{12}$ árslífeyrisins fyrirfram á hverjum mánuði.

19. gr.

Nánari ákvæði um skipulag sjóðsins og starfsemi hans skal setja í reglugerð, er fjármálaráðherra staðfestir, en stjórn sjóðsins semur.

20. gr.

Óheimilt er að framselja eða veðsetja lífeyriskröfur samkvæmt lögum þessum, og ekki má leggja á þær lögöld né gera í þeim fjárnám eða lögtak. Enginn skuldheimtumaður í dánarbúi eða þrotabúi hefur rétt til að skerða kröfurnar á nokkurn hátt, og eigi má halda lífeyrisfé eftir til greiðslu opinberra gjalda.

21. gr.

Þeir, sem orðnir voru sjóðfélagar fyrir gildistöku laga þessara og eiga betri lífeyrisrétt samkvæmt eldri lögum um Lífeyrissjóð barnakennara og ekkna þeirra, skulu halda honum.

22. gr.

Frá og með 1. janúar 1964 skulu allir sjóðfélagar öðlast full réttindi samkvæmt lögum um almannatryggingar. Allir sjóðfélagar, sem gjaldskyldir eru til almannatrygginganna, skulu frá sama tíma greiða fullt gjald til þeirra. Stjórn sjóðsins semur við Tryggingastofnun ríkisins um uppgjör fyrir liðinn tíma í samræmi við ákvæði almannatryggingalaga um það atriði.

Sjóðfélagar, sem fengið hafa lífeyri fyrir 1. janúar 1964, skulu fá greiddan lífeyri samkvæmt ákvæðum þessara laga frá gildistöku þeirra. Þeim lífeyrisþegum, er fengu greiddan lífeyri samkvæmt 18. gr. fjárlaga og höfðu að honum meðtöldum hærri lífeyri eftir gömlu reglunum en hinar nýju mundu veita þeim, skal greidd

uppbót þannig, að þeir haldi sama heildarlífeyri og þeir höfðu áður. Ríkissjóður endurgreiðir Lífeyrissjóði barnakennara mismuninn á þeim lífeyri, sem þannig verður greiddur, og þeim lífeyri, er viðkomandi lífeyrisþegum bar samkvæmt eldri reglum.

23. gr.

Nú verður almenn hækkun á áður úrskurðuðum elli-, örorku- og makalífeyri, vegna almennrar hækkunar á launum opinberra starfsmanna, sbr. 10., 11. og 12. gr., og endurgreiðir þá ríkissjóður Lífeyrissjóði barnakennara þá hækkun, er þannig verður á lífeyrisgreiðslum.

24. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1964. Jafnframt eru þá úr gildi numin lög nr. 66/1955, um lífeyrissjóð barnakennara og ekkna þeirra, 3. gr. laga nr. 111/1954 og 1. mgr. 53. gr. laga nr. 33/1958, báðar að því er varðar lífeyri úr Lífeyrissjóði barnakennara og ekkna þeirra, svo og önnur ákvæði, sem fara kunna í bága við ákvæði laga þessara.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með bréfi dags. 28. júní 1963 fór stjórn Sambands íslenskra barnakennara þess á leit við fjármálaráðuneytið, að það hlutaðist til um, að lög um Lífeyrissjóð barnakennara og ekkna þeirra væru endurskoðuð í samráði við stjórn sambandsins og samræmd hinum nýju lögum frá síðasta Alþingi um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins og að frumvarp um þetta efni yrði lagt fyrir Alþingi strax á næsta hausti, svo að endurskoðuð lög fyrir sjóðinn geti tekið gildi á sama tíma og lög um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins.

Fjármálaráðherra fól síðan með bréfi dags. 2. júlí 1963 Kr. Guðmundi Guðmundssyni, tryggingafræðingi, að semja nýtt frumvarp um Lífeyrissjóð barnakennara. Hefur hann nú lokið því og sent frumvarp sitt til umsagnar stjórnar Sambands ísl. barnakennara og stjórnar Lífeyrissjóðs barnakennara og hafa þeir aðiljar lýst sig samþykka frumvarpinu.

Frá hendi Kr. Guðmundar Guðmundssonar fylgdi svo hljóðandi greinargerð: „Frumvarp þetta er samið að tilhlutan fjármálaráðherra og samkvæmt tilmælum Sambands íslenskra barnakennara.

Með lögum nr. 40/1963 var sú breyting gerð á almannatryggingunum, að frá og með 1. janúar 1964 greiða sjóðfélagar lögboðinna lífeyrissjóða fullt persónugjald til almannatrygginganna og frá sama tíma njóta þeir fullra lífeyrisréttinda. Vegna þessara breytinga var endurskoðun á lögnum um Lífeyrissjóð barnakennara og ekkna þeirra nauðsynleg. Fleiri tilefni voru einnig til breytingarinnar, enda hefur reglum sjóðsins ekki verið breytt í neinu verulegu frá því á árinu 1943. Um það vísast til almennrar greinargerðar fyrir frumvarpi til laga um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins, sem lagt var fram og samþykkt á síðasta Alþingi (lög nr. 29 frá 29. apríl 1963).

Frá því Lífeyrissjóður barnakennara og ekkna þeirra og Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins (áður Lífeyrissjóður embættismanna) voru stofnaðir, hafa lög þeirra verið samhljóða, eftir því er við hefur getað átt. Með frumvarpi því, sem hér liggur fyrir, er þessari reglu haldið. Með því eru gerðar sams konar breytingar á lögum um Lífeyrissjóð barnakennara og gerðar voru á síðasta Alþingi á lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins, sbr. lög nr. 29/1963.

Um einstakar greinar frumvarpsins skal þetta tekið fram:

Um 1. gr.

Úr nafni sjóðsins eru felld niður orðin „og ekkna þeirra“. Þetta er gert vegna þess, að löggin gera ekki mun á því, hvort eftirlifandi maki látins barnakennara er karl eða kona. Að öðru leyti er þessi grein óbreytt.

Óbreytt. Um 2. gr.

Hér er í fyrsta lagi sú breyting, að vísað er til launakerfis ríkisstarfsmanna í stað launalaga. Í öðru lagi eru tekin upp ákvæðin um ráðningarkjör úr 3. gr. I. a. í lögum nr. 29/1963.

Óbreytt. Um 4. gr.

Grein þessi er óbreytt að öðru en því, að í stað orðanna „hinna umboðslegu endurskoðun“ í síðari málgrein kemur: „ríkisendurskoðuninni“.

Óbreytt. Um 6. gr.

Óbreytt. Um 7. gr.

Um 8. gr.

Hér er veruleg breyting á 1. mgr. Áður greiddu allir starfandi sjóðfélagar 4% af launum sínum í iðgjald til sjóðsins og auk þess sem næst einn þriðja af fullu persónugjaldi til almannatrygginganna. Nú er hins vegar ákveðið, að gjöld sjóðfélaganna til sjóðsins verði mismunandi hundraðshluti af launum eftir upphæð launa, því hærri sem launin eru hærri. Hins vegar á samanlagt gjald til sjóðsins og iðgjald til almannatrygginganna fyrir ógiftan karlmann að vera sem næst 6% af launum í öllum launaflokkum. Breyting þessi er sá sama og gerð var á 1. mgr. 10. gr. í lögnum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins. Skipting barnakennara í launaflokka á einnig að vera hin sama og hjá öðrum ríkisstarfsmönnum, svo að þeir borgi sama hundraðshluta af launum sínum til sjóðs síns, eins og aðrir ríkisstarfsmenn, sem taka laun eftir sama launaflokki.

2. mgr. er óbreytt.

Síðari hluti 3. mgr. er felldur niður, enda ekki líklegt að hann hafi neina þýðingu hér eftir.

4. mgr. er óbreytt.

Í 5. mgr. er lágmarksaldur hækkaður úr 18 árum í 20 ár, enda geta menn að jafnaði ekki orðið barnakennarar yngri en það.

Efnislega er þessi grein samhljóða fimm fyrstu málsgreinum 10. gr. laga nr. 29/1963.

Óbreytt. Um 9. gr.

Um 10. gr.

Þessi grein er efnislega samhljóða 12. gr. laga nr. 29/1963. 1., 2. og 4. mgr. eru orðsrétt eins, nema tilvitnunin í eldri lög í 2. mgr. Í 3. mgr. er smávægileg orðalagsbreyting, vegna þess að félagar þessa sjóðs fylla ekki jafnmarga launaflokka og félagar í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins.

2. mgr. þessarar greinar hefur ekki áður verið tekin upp í lög um Lífeyrissjóð barnakennara. Hins vegar hefur hún verið í lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins frá því lög nr. 11 frá 20. marz 1959 tóku gildi. Hún á að sjálfsögðu eins við í þessum sjóði.

Aðrar efnisbreytingar í þessari grein frá eldri reglum eru nákvæmlega þær sömu og efnisbreytingarnar í 12. gr. laga nr. 29/1963 voru frá eldri reglum í Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins.

Fyrsta breytingin í þessari grein er, að réttur til lífeyris fæst eftir 5 ára iðgjaldagreiðslu, en áður var miðað við 10 ár. Tilfni breytingarinnar er, að nú kemur ellilífeyrir úr þessum sjóði til viðbótar ellilífeyri almannatrygginganna. Sem viðbót

við almannatryggingalífeyrinn getur lágur lífeyrir gert nokkurt gagn, þó að hann væri allsendis ófullnægjandi einsamall.

Tvær megin breytingar hafa verið gerðar á því, hvaða hundraðshluta af launum hvert iðgjaldagreiðsluár gefur í eftirlaun. Önnur er sú, að hvert iðgjaldagreiðsluár gefur nú sama hundraðshluta af launum í eftirlaun. Áður var hundraðshlutinn stighækkandi með lengingu iðgjaldsgreiðslutímans. Ástæðan til þess að horfið er frá þessu váttryggingarlega sjónarmiði er, að reynslan hefur sýnt, að lítt gerlegt er að byggja fullnægjandi eftirlaunakerfi á váttryggingalegum grundvelli eingöngu, þegar þróun kaupgjalds og verðlags er með þeim hætti, sem hér hefur verið síðustu tuttugu árin. Viðast hvar annars staðar er það líka venja að láta öll starfs-árin gilda jafnt við ákvörðun eftirlauna. Hin breytingin er, að hundraðshluti sá, sem hvert iðgjaldagreiðsluár gefur, er mismunandi eftir launaflokkum. Hann er því hærri, því hærri sem launin eru, enda er sjóðfélögum ætlað að greiða því hærri hundraðshluta af launum í iðgjöld til sjóðsins, því hærri sem launin eru, shr. 8. gr. Ástæðan fyrir þessu er sú, að ellilífeyrir úr þessum sjóði kemur framvegis til viðbótar ellilífeyri almannatrygginganna, sem er eins fyrir alla og þess vegna mismunandi hundraðshluti af launum eftir því, hve há þau eru, því lægri sem þau eru hærri. Miðað við núverandi laun og ellilífeyri almannatrygginga fyrir einstaklinga fyrir 1. júlí 1963 mundi 30 ára starfstími gefa sem næst 75% af launum þeim, er ellilífeyrir miðast við, í samanlagðan ellilífeyri sjóðsins og almannatrygginganna, í öll- launaflokkum. Þar sem makalífeyrir almannatrygginganna kemur til viðbótar, yrði hundraðshlutinn í flestum launaflokkum milli 85% og 95%. Á það skal bent, að hækki laun opinberra starfsmanna hlutfallslega meira en ellilífeyrir almannatrygginganna, lækka framangreindir hundraðshlutar nokkuð.

Veigamiklar breytingar frá gildandi lögum liggja í því, að hér er gert ráð fyrir að reikna ellilífeyri eftir launum í því starfi, er sjóðfélaginn gegndi síðast, í stað þess að reikna af meðaltali af launum síðustu tíu ára, og að gert er ráð fyrir, að ellilífeyrir breytist á tilsvarendi hátt og laun. Sjóðfélagar hafa margoft sett fram óskir um fyrra atriði, enda er það mikið tíðkað bæði hér á landi og víða erlendis.

Nokkur breyting er það frá eldri reglum, að sjóðfélagi, sem lokið hefur 30 ára iðgjaldagreiðslu en ekki náð þeim aldri að hann megi hætta störfum og fá ellilífeyri, fær 1% af launum í viðbótarlífeyri fyrir hvert ár, er hann gegnir starfi sínu á þessu tímabili. Gegni hann starfi, eftir að hann á rétt á að fara að taka ellilífeyri, fær hanns eins og verið hefur 2% fyrir hvert ár, sem hann gegnir starfi sínu eftir það. Samkvæmt þessu gæti maður, sem byrjaði starf hjá ríkinu 20 ára, náð 100% af síðustu launum í ellilífeyri, ef hann ynni til 70 ára aldurs, það er eftir 50 ára starfstíma. Fyrstu 30 árin gefa 75%, næstu 15 ár 15% og síðustu 5 árin 10%. Það getur vart talizt athugavert, þó að maður, sem gegnt hefur opinberri þjónustu svo lengi, haldi fullum launum, er hann lætur af störfum.

Síðasta málgreinin er nýmæli, sem er sett vegna þess, að ellilífeyrir almanna- trygginganna byrjar ekki fyrr en við 67 ára aldur.

Um 11. gr.

Þessi grein er, að öðru en tilvitnunum í aðrar frumvarpsgreinar, nákvæmlega eins og 13. gr. laga nr. 29/1963.

1. mgr. er óbreytt.

Breytingar á 2. málgrein eru bein afleiðing af breytingunum á ellilífeyris- reglunum, og þarfnast því ekki frekari skýringa.

Í 3. málgrein er það nýmæli, að örorkulífeyrir er fleiri hundraðshlutar af hámarksörorkulífeyri en örorkan er metin, ef hún er yfir 50%. Tilefni þessarar breytingar er, að það virðist vera reynsla, bæði hér og erlendis, að mönnum með háa örorku gangi tiltölulega verr að nýta þá starfsorku, sem þeir eiga eftir, heldur en þeim, er hafa lítið skerta starfsgetu. Eftir reglunni mundi maður, sem væri 60% öryrki, fá örorkulífeyri, er næmi 70% af hámarksörorkulífeyri samkvæmt 2.

mgr. Sá, sem er metinn 75% öryrki eða meira, á samkvæmt þessu rétt á hámarks-örorkulífeyri. En hann á þá rétt á örorkulífeyri frá almannatryggingunum. Ef sá lífeyrir kæmi sem viðbót, yrði um stórt stökk að ræða í örorkulífeyrinum við 75% örorkustigið. Ekki er tilefni til slíks, og er því örorkulífeyrir sjóðsins lækkaður um leið og menn öðlast rétt til örorkulífeyris almannatrygginganna um þá upphæð, er honum nemur.

4., 5. og 6. mgr. eru óbreyttar.

Um 12. gr.

Þessi grein er samhljóða 14. gr. laga nr. 29/1963.

Meginbreytingarnar á þessari grein eru hækkun makalífeyrisins, niðurfelling á biðtímanum og að makalífeyririnn skuli fylgja launum í því starfi, er sjóðfélaginn gegndi síðast.

Eftir 30 ára starfstíma verður makalífeyrir nú 50% af launum þeim, er á hverjum tíma fylgja starfi því, er hinn látni sjóðfélagi gegndi síðast. Það er sama hundraðshluta-hækkun (25%) eins og á ellilífeyrinum. Hækkanir makalífeyris fyrir hvert starfsár umfram 30 eru helmingur af því, sem hækkun ellilífeyrisins nemur, sbr. 10. gr.

Makalífeyririnn er ákveðinn þannig, að samanlagður lífeyrir úr sjóðnum og maka- og ellilífeyrir frá almannatryggingunum sé ákveðinn hundraðshluti af launum þeim, er á hverjum tíma fylgja starfi því, er hinn látni sjóðfélagi gegndi síðast, og fer sá hundraðshluti eftir því, hve starfstíminn var langur. Greiðslurnar úr sjóðnum verða því misjafnar eftir því, hvort hinn eftirlifandi maki á lífeyrisrétt hjá almannatryggingunum eða ekki. Þetta er tilsvarendi og gerist, þegar örorkulífeyrisþegi nær 67 ára aldri. Þá lækkar greiðsla sjóðsins. Það getur einnig komið fyrir með ellilífeyrisþega, sbr. síðustu málsgrein 10. gr.

Undantekning frá aðalreglunni er gerð í 3. mgr. fyrir þau tilvik, þar sem makalífeyririnn samkvæmt 2. mgr. nær ekki tvöföldum einstaklingslífeyri almannatrygginganna. Það ákvæði leiðir til þess að eftirlátnir makar (ekkjur) með lágan makalífeyri, mundu fá nokkra hækkun við 67 ára aldur. Slíkt mundi helzt koma til hjá eftirlátnum mökum þeirra starfsmanna, sem hefðu verið stuttan tíma í opinberri þjónustu.

Tilefni þess, að biðtíminn er felldur niður, er sumpart óskir sjóðfélaganna um þetta og sumpart sú staðreynd, að oft hafa verið teknar á fjárlög greiðslur til ekkna sjóðfélaga, sem ekki höfðu náð 10 ára starfstíma. Með því að fella biðtímann niður, ætti slíkt ekki að koma til í framtíðinni.

Vegna niðurfellingar biðtímans, fellur 2. mgr., sem áður var, niður.

Við breytinguna á launagrundvelli þeim, sem makalífeyrir reiknast eftir, verður 5. mgr., sem áður var, óþörf.

Þá hefur 4. mgr., um lækkun á lífeyri vegna aldursmunar hjóna, verið felld niður. Hún hefur haft litla fjárhagslega þýðingu, en valdið verulegum leiðindum í framkvæmd.

4. mgr. er 6. mgr., sem áður var, óbreytt.

5. mgr. er 7. mgr., sem áður var, óbreytt.

6. mgr. er ný. Hún er tekin upp vegna eindreginna tilmæla 7. fulltrúaráðsfundar Kvenréttindafélags Íslands. Tilsvarendi reglur eru í gildi hjá grannþjóðum okkar.

Um 13. gr.

Tvær fyrstu málsgreinarnar eru samhljóða 15. gr. laga nr. 29/1963.

Fyrsta málsgrein er tekin úr síðustu málsgrein 12. gr. eldri laga.

2. mgr. hefur ekki áður verið í lögum um Lífeyrissjóð barnakennara. Hins vegar hefur efnislega samhljóða grein verið í lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins síðan lög nr. 11/1959 voru sett.

3 mgr. er sett til að mæta kröfum Sambands íslenzkra barnakennara um þetta atriði. Tilsvarendi ákvæði er ekki í lögum nr. 29/1963.

Um 14. gr.

Þessi grein er samhljóða 16. gr. laga nr. 29/1963. Hún svarar til 13. gr. í eldri lögum. Í henni eru nokkrar efnisbreytingar.

Í fyrsta lagi er greiðsla lífeyris framlengd frá 16 til 18 ára aldurs. Um þetta hafa oft komið fram tilmæli frá sjóðfélögum. Það er einkum rökstutt með því, að engu sérnámi sé lokið við 16 ára aldur. Það er einnig reglan í grannlöndum okkar, að barnalífeyrir sé greiddur til 18 ára aldurs.

Árlegur barnalífeyrir var áður 25% hærri en barnalífeyrir almannatrygginganna, þegar barnið átti framfæranda á lífi, en verður nú 50% hærri. Af þessu greiðir sjóðurinn þó aðeins $\frac{1}{3}$ þar til barnið nær 16 ára aldri, þar sem börn látinna sjóðfélaga fá eftirleidis barnalífeyri almannatrygginganna. Þetta er sama regla og gildir í Lífeyrissjóði togarasjóðmanna og undirmanna á farskipum, sjá 17. gr. laga nr. 78/1962.

Þá er það nýmæli, að börn ellilífeyrisþega fá barnalífeyri. Þessi regla gildir í grannlöndum okkar.

Þá er síðasta málsgrein 13. gr., sem áður var felld niður, þar sem hún á ekki við lengur.

Um 15. gr.

Hér er sú breyting gerð, að reikna skuli vexti, í samræmi við ávöxtun sjóðsins, þegar sjóðfélaga, er fer úr sjóðnum, eru endurgreidd iðgjöld þau, sem hann hefur greitt í sjóðinn. Áður voru iðgjöldin endurgreidd vaxtalaus. Það hefur valdið talsverðri óánægju, einkum í seinni tíð, enda eru vextir nú miklu hærri en þeir voru, þegar ákvæðið var upphaflega sett, 1943. Það virðist líka vera að verða almenn regla hjá öðrum lífeyrissjóðum að endurgreiða iðgjöldin með vöxtum.

Þar sem sjóðurinn er nú orðinn viðbótarsjóður við almannatryggingarnar, getur lífeyrir komið að gagni, þótt lágur sé. Þess vegna er tími sá, sem menn þurfa að hafa verið í sjóðnum, til þess að mega láta iðgjöld sín standa inni og halda lífeyrisrétti fyrir sig og sína, lækkaða úr 10 árum í 5 ár, sbr. 10. gr.

Þessi grein er samhljóða 17. gr. laga nr. 29/1963.

Um 16. gr.

Óbreytt.

Um 17. gr.

1. og 2. mgr. eru 15. gr., sem áður var, óbreytt.

3. mgr. er samhljóða 3. mgr. 19. gr. laga nr. 29/1963 og 4. mgr. er efnislega samhljóða 4. mgr. sömu greinar. Þessar tvær málsgreinar eru sumpart settar inn í til efni af umræðum um þetta efni á þingum B. S. R. B. sbr. ályktun 22. þings B. S. R. B. þar að lútandi. Auk þess er þeim ætlað að opna leið til að koma í veg fyrir, að síðar verði leitað á náðir Alþingis um sérstakar viðbótarlífeyrisgreiðslur fyrir þá kennara, sem hér eiga hlut að máli.

5. mgr. er sett inn eftir eindregnum tilmælum Sambands íslenzkra barnakennara. Hún er efnislega hliðstæð 5. gr. laga nr. 29/1963.

Um 18. gr.

17. gr., sem áður var, óbreytt.

Um 19. gr.

18. gr., sem áður var, óbreytt.

Um 20. gr.

19. gr., sem áður var, óbreytt.

Um 21. gr.

Þessi grein er samhljóða 23. gr. laga nr. 29/1963. Hún er aðeins sett til öryggis. Eins og sakir standa mun ekki unnt að benda á neitt tilfelli, þar sem lífeyrisréttur sjóðfélaga yrði lakari eftir þessum lögum en eldri reglum.

Um 22. gr.

Þessi grein er samhljóða 24. gr. laga nr. 29/1963, nema hvað síðasta setning hennar er felld niður, þar sem hún á ekki við í þessum sjóði.

Fyrri málgrein þessarar greinar lýtur að því á hvern hátt sjóðfélagar þessa sjóðs öðlast aðilda að almannatryggingunum, og þarfnast hún ekki skýringa.

Síðari málsgreinin fjallar um framtíðarlífeyri núverandi lífeyrisþega. Hefðu þeir fengið almannatryggingalífeyri til viðbótar þeim, er þeir hafa nú, með öllum uppbótum, þar með töldum uppbótum á 18. gr. fjárlaga, mundu sumir þeirra hafa fengið óeðlilega háan heildarlífeyri. Það er því gert að meginreglu, að þeir fái lífeyri eftir hinum nýju reglum. Flestir fá nokkra hækkun á heildarlífeyri við þessa breytingu. Ef einhverjir hafa herra eftir gömlu reglunum, að meðtalinni uppbót á 18. gr. fjárlaga, er gert ráð fyrir, að þeir haldi óbreyttum heildarlífeyri. Nöfn þeirra sjóðfélaga, sem verið hafa á 18. gr. fjárlaga hingað til, þurfa ekki að vera á henni framvegis, heldur fá þeir allan sinn lífeyri greiddan frá sjóðnum og almannatryggingunum. Ríkissjóður endurgreiðir sjóðnum þann hluta lífeyrisins, sem er umfram hluta sjóðsins samkvæmt eldri reglum.

Um 23. gr.

Enda þótt ætla megi, að sjóðurinn geti staðið undir öllum lífeyrisgreiðslum, sem honum ber, ef kauplag væri stöðugt, er þess engin von, að hann geti það til fullnustu, ef kauplag heldur áfram að hækka á svipaðan hátt og það hefur gert síðast liðin rösk tuttugu ár. Það má teljast nær ógerlegt að byggja upp sjóð, er væri fær um það.

Efnislega liggur ekki annað í þessari grein en það, sem svarar til þess, er gert hefur verið með ýmsum lagaákvæðum á undanfórnum árum. Virðist heppilegra, að ákvæði um þetta séu tekin inn í lögum um Lífeyrissjóð barnakennara, heldur en að stöðugt þurfi nýja lagasetningu.

Þessi grein er samhljóða 25. gr. laga nr. 29/1963.

Um 24. gr.

Þarfnast ekki skýringa.